

МӨНГӨ УГААХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ҮҮСЭЛ, ӨНӨӨГИЙН НӨХЦӨЛ БАЙДАЛ

Жанцангийн Төгс-Очир

Хууль сахиулахын их сургуулийн докторант

Стерлинг Сиргив хэмээх зохиогчийн “Захын лордууд” номонд Хятадын худалдаачид, мөнгө хүүлэгчид манай эриний өмнөх 2000 орчим жилийн тэртээгээс асар ихээр хуримтлагдсан мөнгөө эрхтэн дархтан, ноёдууд нь хурааж авах, бусдад булаалгаж дээрэмдүүлэхээс айж өөрсдийн эд хөрөнгөө асар их нарийн арга хэрэглэж нуудаг байсан тухай бичжээ.¹ Тэд ингэж нуухын зэрэгцээ бөглүү тосгонд аваачиж хөрөнгө оруулах, Хятадын мөнгөө хилээс гаргах зэрэг арга хэрэглэдэг байснаар оффшерын бизнес үүсч, төрөөс оногдуулах татвараас зугтаах боломж бүрдсэн гэж үздэг. Эртний цаг үед хүмүүс мөнгө угаахдаа нуун далдлах, холдуулах, хөрөнгө оруулах, эд зүйл өндөр үнээр худалдан авах зэрэг цөөн тооны түгээмэл арга хэрэглэж байсан бөгөөд олон жил өнгөрсөн боловч мөнгө угаах арга, зарчимд төдийлөн дорвитой өөрчлөлт орсонгүй өдийг хүрчээ. Нэгэн зэрэг хэд хэдэн банк ажиллуулах замаар мөнгө угаадаг нь удаан хадгалагдаж арга, ажиллагаа улам нарийсч онцын бэрхшээлтэй тулгарахгүйгээр мөнгө угаах арга болжээ. Энэ удаан хугацааны туршид хүмүүс гэмт хэрэг үйлдэж олсон мөнгөө угаахдаа гол төлөв төрийн хараа, хяналтаас зугтаалгах олон аргуудыг хэрэглэж ирсэн түүхтэй. Мөнгөний оронд алтан зоос хэрэглэж байсан бөгөөд энэ үед мөнгөө угаахад алтны чанар, хэмжээ чухал үүрэгтэй байв. Түүнээс гадна асар их үнэтэй алмаз эрдэнийг мөнгө угаахад өргөнөөр ашиглаж ирсэн тухай түүхийн эх сурвалжуудад тэмдэглэж ирсэн байна.

“Money laundering” буюу мөнгө угаах гэдэг нэр томьёо нь Америкаас гаралтай бөгөөд мөнгө угаах гэмт хэргийн замаар олсон эд хөрөнгийн эх үүсвэрийг нуун далдлах болон түүнийг эзэмших, ашиглах, захиран зарцуулах эрхийг хууль ёсны болгох үйлдлийг хэлнэ.

Мөнгө угаах явдал нь АНУ-д архи хэрэглэхийг тас хорьдог хуультай болсон үеэс улбаатай. Тухайн үед гангестерүүд сархдын хууль бус наймаанаас асар их мөнгө олдог байж. Орлого хууль бус наймаанаас олдсон байж таарахгүй учир өөр орлогоос олсон мэт харагдуулах ёстой байв. Орчин үед хар тамхи, зэвсэг наймаалсан хууль бус мөнгөө казиногоос хожиж олсон мэт болгож угаадаг түгээмэл арга дэлгэрчээ. Мөнгө угаахад тогтсон ханш ч бий. Хууль бус мөнгөтэй хүн 30м хүртэл хувийг нь тушаагаад казиногоос асар их баялаг азаар хожлоо гэсэн баримт бүрдүүлж орхино.

Мөнгө угаахтай төстэй үйл ажиллагаа бол маш эрт дээр үеэс хийгдэж байсан. Гэмт хэрэгтэн гэмт үйлдлээс олсон орлогоо нуун дарагдуулж, эх үүсвэрийг нь халхлах үйл ажиллагааг дэлхийн түүхийн аль ч үед хийж байсан. Харин мөнгө угаах нэр томьёолол нь сонгодог хэлбэрээрээ 1920-иод онд Америкийн хуурай хууль үйлчилж байх үед Чикагогийн мафийн толгойлогч алдарт Ал Капоне өөрийн эзэмшлийн хувцас угаалгын газруудыг ашиглан хууль бус үйлдэл (архины худалдаа, рекет)-ээр олсон орлогоо угаалгын газрын ашиг мэт харуулж байсныг “L expresse” сонинд “Хувцас биш мөнгө угааж байна” гэж бичсэнээр анх гарч ирсэн гэж үздэг.

АНУ-ын Ерөнхийлөгч Ричард Никсоныг 1974 онд огцруулж байсан “Watergate”-ийн дуулианы үеэр энэ нэр дахин гарч ирснээр дэлхий нийтэд танил болсон. Тэр үед Ричард Никсоныг дэмжих “Ерөнхийлөгчийг дахин сонгох хороо”-гоор дамжуулан нууц данс ашиглан хууль бус мөнгийг Мексик рүү гуйвуулж байсан нь тогтоогдсон байна. Энэ үеэс олон улсын түвшинд мөнгө угаах гэсэн ойлголтыг өргөн хүрээнд хэрэглэдэг болжээ.

“Хар гариг” буюу 1929 онд Нью-Йоркийн бирж дээр гэнэтийн хүчтэй уналт болж тэр нь улам даамжирсаар дэлхийн эдийн засгийг сүйрүүлсэн юм. Эндээс “хар гариг” гэсэн нэршил үүссэн байна. Бирж дээрх гэнэтийн уналтыг ийнхүү “хар” гэж нэрлэдэг болжээ. Энэхүү гэнэтийн уналтанд ч гэсэн Америкийн анхны мафийн гишүүд оролцож их хэмжээний ашиг олсон тухай баттай бус мэдээлэл гарч байжээ.

Төрийн дээд эрх мэдлийг биенээсээ үл хамаарсан харилцан хянаж чаддаг хууль тогтоох, шүүх, гүйцэтгэх засаглалууд болгон хуваах тухай онолыг Монтескю боловсруулж, 1776 оноос АНУ-д анх амьдралд хэрэгжүүлж эхэлжээ. Дэлхийн анхны үндсэн хууль тэнд боловсорч төрийн гурван өндөрлөгийн тухай хуульчилж өгсөн байна. Энэ загвар өдгөө аль ч улс орнуудад хуульчлагдсан, харин хэрэгжилт нь мэдээж өөр өөр байдаг. Хамгийн анхны үндсэн хуулийг

¹Sterling C.Crime without Frontiers Little,Brown.London 1994 P.15

баталсан оронд мөнгө угаалт бий болж түүнтэй тэмцэх үйл ажиллагаа нь ч дэлхий дахинд нөлөөлж байна.

Түүхэнд мафи буюу зохион байгуулалттай гэмт байгууллага анх XVIII, XIX зууны заагт Италийн Сицилид бүрэн утгаараа үүссэн гэж судлаачид үздэг. Нөгөө талаараа “Mafia” гэдэг нь Араб гаралтай “орогнох, хоргодох” гэсэн утгатай үг юм. Гэхдээ зохион байгуулалттай гэмт байгууллага (цаашид “гэмт байгууллага” гэх) анх XVIII, XIX зууны заагт Италийн Сицилид үүссэн гэж шууд утгаар нь ойлгож болохгүй. Учир нь энэ үед Европ, Ази, Дорно дахины улс орнуудад гэмт байгууллага байсан.

Тиймээс мафийн үүслийн талаарх ойлголт нь дээрх улс орнуудыг гэмт байгууллагын талаар цогц байдлаар өнөө болтол бүрэн судлагдаагүй байгаа нөгөө талаар Итали-Америкийн мафийн сүлжээ тодорхой хэмжээнд судлагдан олны хүртээл болсонтой холбоотой.

Харин “Мафи” гэдэг нэр томьёо нь анх Италийн Сицилид үүссэн гэдэгтэй хэн ч маргахгүй. VIII зуунд Сицили нь Арабын түрэмгийлэгчдэд эзлэгдсэн байв. Сицилийн уугуул иргэд ихээхэн зовлон зүдгүүрийг амсаж тэд Араб, Нормандчуудын булаан эзлэгчид тэдэнтэй сүжрээд буй нутгийн баячуудын эсрэг өөрсдийн нууц нийгэмлэгийг байгуулж тэр нь “мафи” гэж нэрлэгдэх болсон байна.

Гэхдээ мафи хэмээх нэр томьёо нь аль эрт буюу 1282 онд Сицилийн ард түмэн Францын булаан эзлэгчдийн өөдөөс зэвсэглэсэн тэмцэлд боссон тэрхүү түүхэн цаг үед хамаардаг. Тэр үед “Morte alia Francia, Italia anela” (Франц сөнө, Итали амьсгалаа ав) хэмээх дуулал төрсний эхний үсгүүдийг нийлүүлэн “MAFIA” гэх нэр үүссэн түүхтэй.²

Түүхэн цаг үе өнгөрөхийн хажуугаар мафи гэх нэрийг зөвхөн ядуучууд болон дарлагсдыг хамгаалах, ямар нэгэн арилжаа наймаанд төлөөлөн оролцох ажиллагаанд ашиглах зэргээр хэрэглэж байснаар одоогийн бидний мэдэх мафи үүссэн. Түүнээс хойш мафи нь улам бүр гэмт хэргийн байгууллагын шинжтэй болж хөгжиж ирсэн байна.

Тухайн үед Италийн жижиг үйлдвэр эрхлэгчид, газрын эзэд өөрсдийн аюулгүй байдлаа хангах зорилгоор зэвсэглэсэн этгээдийг хөлслөн авч ажиллуулах болсон төдийгүй тэд өрсөлдөгчийнхөө эд хөрөнгийг устгуулах, амь насанд нь халдахдаа тэрхүү этгээдүүдийг ашигладаг байсан ба улмаар нарийн зохион байгуулалтад орж аллага хядлага, дарамт шахалт үзүүлэн зорилгоо биелүүлэх нууц гэмт байгууллага болж хувирсан юм.

Эрхтэн дархтанууд нь сайн зохион байгуулалттай, бүрэн зэвсэглэсэн дээрэмчдийн бүлэглэлүүдийг гар хөлөө болгодог. Италид олон жил ноёрхож ирсэн шударга бус амьдралын зөрчлийг гүнзгийрүүлэх болсон.³

Мөнгө төгрөгтэй хэсэг нь нутгийн ард түмэнд мөнгө төлж захиалгат аллага хийх болсон. Уг систем эрт цагаас ноёрхож ирсэн бөгөөд үүнд баячууд дээрэмчдээс гадна албан ёсны төр засгийн ажилтнууд хүртэл хамрагдсан байна. Эд хөрөнгө, мөнгө, айлган сүрдүүлэлт, цусан өшөө авалт, садан төрлийн холбоо энэ бүгд мафи хэмээх нууц байгууллагад оршдог юм. Энэ байгууллагын жинхэнэ гишүүд өөрсдийгөө хүмүүнлэг, ёс төртэй, өгөөмөр хүмүүс гэж үздэгт гайхах зүйл байхгүй юм. Мафийг судалсан нэрт эрдэмтэн зохиолч Лоскьяво Сицилид олон жил шүүгч хийж байхдаа мафийн толгойлогчдын нэг Пассалаква “...Та хөгшин болсон хойноо намайг үхсэний дараа ямар сайн хүн байсныг ойлгоно доо...” гэж түүнд хэлж байсныг дурдсан байдаг. Сицилийн мафийн гишүүдийг “Лупарагийн баатрууд” гэж нэрлэдэг байв. “Лупара” нь тус нутгийн анхид эрт цагт хэрэглэдэг байсан буу юм. Түүгээр хэн нэгийг буудвал амьд үлдэх боломжгүй болгодог аж. “Лупарагийн баатар” болохдоо өөрсдийн цусаараа тангараг өргөж, хохимой толгой зурсан цаасыг лааны дөлөн дээр шатаадаг уламжлалтай байж. “Ах дүүдээ үнэнч байж энэ дүрс үнс болж байгаатай адил ах дүүдээ цусаа өгөхөд бэлэн, үнс дахин цаас болж чадахгүйтэй адил би ах дүүсээсээ хэзээ ч урвахгүй” гэж тангараг өргөдөг байв.

“Омерта” гэдэг нь мафийнханы мөрддөг гол хууль юм. Италийн сэтгүүлч Франческо Маркезе бичихдээ “...ах дүүсээсээ урвасан хүнийг өршөөлгүйгээр алахыг омерта гэнэ. Мафийн гишүүн биш байсан ч шаардлагатай бол хөндлөнгийн хүнийг ч ална. Бүгд дуугүй байх ёстой. Үхсэн гэрч дуугүй байдаг. Энэ бол мафийн гол зарчим...” гэсэн байдаг.

Өнөөдөр Америкийн мафид 10 гаруй гэр бүл багтаж, АНУ, Канадыг “хувааж” үйл ажиллагаа явуулдаг байна.

- Зүүн эрэг хавийн мафи: (Vito Genovese, Carlo Gaetano, Gaetano Lucchese, Giuseppe Magliocco, Joseph Bonanno),

²Батзаяа “Мөнгө угаалт”

³ Батзаяа “Мөнгө угаалт”

- Баруун эрэг хавийн мафи: (Баффало, Род Айлэнд, Бостон, Детройт, Чикаго) Уг эрэг хавийн газар нутгийг эзэмшиж, хууль бус мөнгөө хууль ёсны бизнесээр дамжуулан угааж их хэмжээний ашиг олж байна.⁴

АНУ-д согтууруулах ундааны зүйл үйлдвэрлэх, тээвэрлэж зөөвөрлөх, худалдаалж борлуулахыг хориглосон “Архины хууль” буюу “хуурай хууль” хэмээн нэрлэгдсэн АНУ-ын Үндсэн хуулийн 18-р зүйлийн нэмэлтийг ийнхүү нэрлэжээ. Уг нэмэлтийг 1920 оны 1-р сарын 20-нд хүчин төгөлдөр болгож 1933 оны 12-р сард хүчингүй болгосон байна. Энэ үед архи согтууруулах ундааны хууль бус бизнесийн талбарыг гартаа авахын төлөө Ирланд ба Итали гаралтай хүмүүсээс бүрдсэн бүлгүүдийн хооронд ширүүн тэмцэл явагдаж Америкийн мафи эх үндсээ тавьсан юм. Архи зарахыг хориглосон “Хуурай хууль”-ийг ашиглаж “Коза ностра” нууцаар архи зарж маш их хөрөнгөжсөн гэдэг. Яг энэ үед 1930 онд “Кастелламарын дайн” гэж нэрлэгдсэн тэмцэл бүлгүүдийн хооронд гарсан юм. Сицилийн хотхон Кастелламаре дель Жузеппе Массерия өөрийн гартаа Гангстерын байгууллагын удирдлагыг авахын тулд өөрийн хамтран зүтгэгч өрсөлдөгчөө алах гэж байгаад өөрөө алуулсан түүхтэй. Түүний шадар тойрон хүрээлэгчид болох Чарли Лю Чиано, Дон Вито Женовезе, Сальваторе Маранзано, Аль Капоне нарын эхний хоёр нь түүний хамгийн итгэлт шадар туслахууд байв. Аль Капоне Чикагогийн гэмт ертөнцийн толгойлогч бөгөөд “Чикагогийн хаан”, “Сальваторе Маранзано” нь “Нью-Йоркийн” хаан гэгддэг байжээ. Жузеппе Массериягийн дараа Сальваторе Маранзано “Коза ностра”-гийн удирдагч болж өнөөгийн мафиин их суурийг тавьсан юм. Тэрээр гэмт байгууллагаа газар зүйн байршлаар нь эрх мэдэл гэх мэтээр 27 дүүрэгт хуваасан. Гэлээ ч тэдний хоорондын тэмцэл үргэлжилсээр Сальваторе Маранзаноны гэртээ алдагдсан юм. Боссын суудалд суусан хэн ч тайван амьдардаггүй, үхэл ямагт хажууд нь сүүдэр лугаа адил дагадаг. Гэр орондоо байсан ч, хүлээн авалтын ширээний ард суусан ч урвагчийг өршөөхгүй. Эрх мэдлийн төлөө тэмцлийн дүнд дараах хүмүүс “Коза ностра”-ийн эздийн эзнээр дараалан гарч ирсэн юм.

“Лаки” Лючиано 1946 онд эд хөрөнгөө аваад аль нэг тийшээ зугтаасан гэж тухайн үеийн хүмүүс таамагладаг байна. Багси Зиегель хамгийн том казиног Ласвегаст анх байгуулж үндэс суурийг нь тавьжээ. Франк Костелла 1957 онд бусад алдагдсан. Дараа нь толгойлогч нь Вито Женовезе болсон юм.⁵

Гэмт хэрэг үйлдэж олсон орлогоо нуусан, халхалсан, шилжүүлсэн үйлдэлд нь тухайн гэмт этгээдэд анх үйлдсэн гэмт хэрэг дээр нь давхардуулж ял, шийтгэл оноох эсвэл гэмт хэрэгт нь биечлэн оролцоогүй ч түүнээс олсон орлогыг хууль бус гэдгийг нь мэдсээр байж хүлээн авч, нууж шилжүүлсэн, бусад этгээдийг яллан шийтгэхэд мөнгө угаах гэсэн томъёоллыг ашигладаг.

Мөнгө угаахтай тэмцэх гол зорилго нь хэн нэгэн хүнд гэмт үйлдэлд давхар ял онооход бус харин бусад этгээдийг гэмт этгээдэд тус дэм үзүүлж болохуйц үйл ажиллагаа явуулахыг хязгаарлахад оршдог. Энэ нь нэг талаас мөнгө угаах гэмт хэргийг үйлдэх, түүнд татагдан оролцохоос сэргийлэх ач холбогдолтой.

Мөнгө угаагчдын нийтлэг дүр зураг бол тэд өөрсдийн шударга хөдөлмөрөөр олсон мөнгөө үрж байгаа мэт олон түмэнд харагдахыг чухалчилдаг. Тэд мөнгөө угаахдаа архи, согтууруулах ундааг их хэмжээгээр импортлох, экспортлох, борлуулах үйл ажиллагаанаас орлого олох, бизнес эрхлэгчид, худалдаачдыг далайлган сүрдүүлэх (рекэт хийх) мөрийтэй тоглох зэрэг үйл ажиллагаагаар дамжуулан бохир мөнгөө цэвэршүүлдэг.

ШУ-ны доктор Б.Баттөмөр энэ асуудлыг тусгайлан судлаад “Мөнгөний эх сурвалжийг нуух нэг гол арга нь мөрийтэй тоглоом байжээ. Гангстеруудын хувьд олсон мөнгөө ихэнх тохиолдолд задгай мөнгө, заримдаа зоосон мөнгө болгодог байсан нь нуухад төвөгтэй байдалд оруулж, хаанаа нуух вэ гэдэг нь тэдний хувьд шүдний өвчин болоод байв.” Задгай зоосыг банкинд хийвэл асуудал үүснэ. Зоосон мөнгийг их хэмжээгээр хадгална гэдэг нь аюултай. Тэд зоос хадгалах савыг удалгүй зохион бүтээсэн нь зоосон мөнгөөр ажилладаг машин байлаа. Эндээс л мөнгө угаах гэсэн нэр томъёо үүссэн гэдэг. Согтууруулах ундааг хууль бусаар зарж борлуулсан ашгийг янз бүрийн аргаар нуун хааж байсан олон тохиолдол байдаг. 1931 онд Аль Капоне татвараас зугтаасан хэргээр яллахад Мейер Лански Флоридад казиногоос олсон мөнгөө гадаадын дансруу шилжүүлж байсан нь тогтоогджээ.

1934 онд Швейцарын банкны хууль гарч банкны нууцлалын зарчмыг бий болгосноор Мейер Лански халхавч компани, оффшер дотор дамжуулан хууль бусаар олсон мөнгөө байршуулахаар Швейцарийн нэг банкныг хүртэл худалдаж авсан. Мөнгө угаах гэсэн нэр томъёог XX зуунд хатуу хориглох болсон ч үнэн хэрэг дээрээ мөнгө угаах арга, зарчим дээр үед бий болсон. Шунахай худалдаачид болон эрх мэдэлтнүүдээс эд агуурсаа нуухын тулд тэдний

⁴Криминология “Словарь Справочник” 1998, М, стр 134-р тал

⁵ С.Нарангэрэл. Зохион байгуулалттай гэмт явдал. УБ 1991. 11 дэх тал

олж мэдэхгүй, хураан авч чадахгүй аргаа мөнгөө эргэлдүүлэх арга олсон тухай бичсэн байдаг. Ийм болохоор мөнгө угаах тухай ойлголт бүр Христийг мэндлэхээс 2000 жилийн өмнө оршиж байсан байж таарах нь”⁶ гэж бичсэн нь үндэслэлтэй юм.

Мөнгө угаах талаар улс орнуудад нэгдсэн ойлголт хараахан тогтоогүй өдий хүрчээ. Зарим оронд мөнгө угаахын тулд үйлдэгддэг гэмт хэргүүдийг мөнгө угаах суурь ажиллагаа гэж үзэж мөнгө угаах гэмт хэрэгт хамааруулдаг бол ихэнх улс орнуудад мөнгө угаахын тулд үйлдэгдсэн гэмт хэргийг бус зөвхөн гэмт хэрэг үйлдэж олсон мөнгийг л угаадаг гэсэн ойлголт түгээмэл байна.

Мөнгө угаах гэсэн нэр томьёо жинхэнэ утгаараа АНУ-д Уотергейтийн хэмээх дуулиант хэрэг мандах үед хэрэглэгдэж байсан АНУ-ын Ерөнхийлөгч Ричард Никсоны удирдсан Ерөнхийлөгчийн сонгуулийн хороо сонгуулийн компанит ажлын үеэр хандивласан мөнгийг Менски улсруу шилжүүлээд, дараа нь буцаагаад Мянмид байх нэг банкуу буцаан татжээ. Үүнийг Их британийн “Cenardian” сонин угаагдсан мөнгө гэж нэрлэсэн.

1980 оноос олон улсын хэмжээнд мөнгө угаах явдлыг гэмт хэрэгт тооцох хандлага илэрхий идэвхжсэн нь харагддаг. Тухайлбал, 1986 онд АНУ, Англи зэрэг улс мөнгө угаахыг гэмт хэрэгт тооцож хуульчилсан бол 1988 оны Венийн Конвенцид нэгдсэн орнууд мөнгө угаах үйлдлийг өөрсдийн үндэсний хууль тогтоомждоо гэмт хэрэгт тооцож хуульчлах үүрэг хүлээсэн байдаг. Мөнгө угаахтай хийх тэмцэл улам эрчимжиж, 1989 онд Олон улсын Санхүүгийн хяналтын алба FATF (Financial Task action Force) байгуулагдаад нэг жилийн үйл ажиллагааны тайландаа энэ байгууллагаас мөнгө угаахыг гэмт хэрэгт тооцохыг улс орнуудад зөвлөмж болгосон.

FATF нь гишүүн орнуудынхаа мөнгө угаахтай хийж буй тэмцлийн явц, үр дүнг сайжруулах, мөнгө угаалтын чиг хандлагыг нь хянаж, ажиглан чиглэл өгч байдгаас гадна мөнгө угаахын эсрэг дэлхийн стандарт тогтоох асуудлыг хариуцан ажилладаг байна. FATF-ын бодлого нь ирээдүйд бий болж болзошгүй гэмт хэргийг санхүүжүүлэх болон эдийн засгийн хууль ёсны үйл ажиллагаанд нөлөөлөхүйц гэмт хэргийн чанартай орлого олох явдлаас сэргийлэх зорилготой байдаг.

FATF-ын зарчим нь мөнгө угаах явдал нь нэлээд нарийн түвэгтэй эдийн засгийн гэмт хэрэг учраас ердийн хуулийн хүрээ дангаараа үүнд хяналт тавихад үр ашиг муутай байдаг тул сангийн сайдууд, санхүүгийн байгууллагууд болон хууль тогтоогчид мөнгө угаах гэмт явдалтай нягт хамтран тэмцэх ёстой гэсэн үзэл санаанд үндэслэдэг юм. FATF-т “одоогоор Австрали, Австри, Бельги, Канад, Дани, Финлянд, Франц, Герман, Грек, Хонг Конг, Ирланд, Итал, Япон, Люксембург, Нидерландийн Вант Улс, Шинэ Зеланд, Норвег, Португал, Сингапур, Испани, Швед, Швейцарь, Турк, Их британ, АНУ гэсэн 30 орон, Европын комисс, Персийн булангийн хамтын ажиллагааны зөвлөл гэсэн олон улсын 2 байгууллага элсээд байгаа юм. Мөн Хойд Америк, Азийн санхүүгийн голлох төв улс орнууд хамрагдаад байна.”⁷

1999 оны 5-р сард болсон Бирминхэмийн эдийн засгийн чуулга уулзалтад Их долоогийн сангийн сайд нар, эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллага OECD болон FATF мөнгө угаах явдлын эсрэг системийг сайжруулах, сэжигтэй гүйлгээг мэдээлж байх тал дээр хүчин чармайлт тавихыг энэ төрлийн гэмт хэрэгтэй тэмцдэггүй улс орнуудад хандан уриалсан болно. FATF-аас жил бүр хурал, семинар зохион байгуулж хууль хэрэгжүүлэгч экспертүүдэд мөнгө угаах гэмт хэрэгтэй хэрхэн тэмцэх талаар, тухайлбал гэмт хэргийн эх үүсвэртэй орлогыг угаах сүүлийн үеийн хандлага, өсөн нэмэгдэж байгаа аюул заналхийлэл болон эсрэг авах арга хэмжээг хэрхэн үр дүнтэй авч хэрэгжүүлэх зэргийг хэлэлцэж байжээ.

FATF-ын 40 зөвлөмж нь 1990 онд анх гарсан бөгөөд 1996 оноос хойш уг 40 зөвлөмжийг дахин хянаж, шинэчилсэн байна.⁸ Эдгээр 40 зөвлөмжийг мөнгө угаахын эсрэг тэмцэх дэлхий нийтийн сонирхолд нийцүүлэн боловсруулжээ. Эдгээр нь эрүүгийн шүүн таслах систем, хуулийн арга хэмжээ, эдийн засгийн систем болоод түүний тогтворжилт, олон улсын харилцаа зэрэг бүх салбарыг хамарч хийгдсэн уян хатан шинж чанартай баримт бичиг юм. Түүнчлэн улс төр, эдийн засгийн хөгжилд нөлөөлөхөөргүй хууль сахиулах болон санхүүгийн системийн тогтолцоо, түүний зохицуулалт, олон улсын хамтын ажиллагааг хамарсан байдаг нь эдгээр зөвлөмжийн онцлог бөгөөд түүнийг өнөөдөр олон улсын мөнгө угаахтай тэмцэх стандарт хэмээн тооцох болсон.

⁶ Б.Баттөмөр. Мөнгө угаах гэмт хэрэг гэж юу вэ? УБ, 2007 он 12-19 дэх тал

⁷ Эрх зүйн шинэчлэлийг дэмжих хуульчдын төв. “Бизнесийн эрх зүй” Д.Зүмбэрэлхам. УБ., 2003., 5 дахь тал

⁸ “Мөнгө угаахын эсрэг санхүүгийн аргаар тэмцэх олон улсын байгууллагын 40 зөвлөмж” танилцуулга. УБ, 2004

FATF-ын орнууд бүгд зөвлөмжийг хүлээн зөвшөөрч дагаж мөрдөх болжээ. FATF нь бусад улсад тодорхой заавар өгч хянадаг. Эдгээр арга хэмжээ нь мөнгө угаахтай тэмцэхэд үр дүнтэй сайн нөлөөтэй байдаг. Энэбаримтбичигт:

- Улс орон бүр Венийн конвенцийн дагуу мөнгө угаах ажиллагааг гэмт хэрэг гэж хуульчлах,

- Угааж буй орлого, түүнд ашигласан ба ашиглахыг завдсан аливаа хөрөнгө мөнгийг хууль зөрчөөгүй гуравдагч талын эрх ашгийг хохироолгүйгээр хураан авах,

- Эрх бүхий байгууллагуудаас мэдээлэл хүссэн тохиолдолд шуурхай хариу өгөх зорилгоор дотоод ба гадаад гүйлгээний сүүлийн 5-аас доошгүй жилийн бүртгэлийг санхүүгийн байгууллагууд хадгалж байх,

- Хэрэв санхүүгийн байгууллагууд гүйлгээнд орсон мөнгийг гэмт хэргийн шинжтэй гэж сэжиглэвэл эрх бүхий байгууллагуудад энэ талаар нэн даруй мэдэгдэж байх,

- Сэжигтэй гүйлгээ, түүнд оролцсон байгууллага, хүмүүсийн талаарх мэдээллийг олон улсын эрх бүхий байгууллагууд нэн даруй ба хүсэлт гаргасны дагуу солилцох явдлыг улс орон бүр дэмжиж байх зэрэг гол чухал гэсэн 40 зүйлтэй зөвлөмжийг багтаасан байдаг.

Мөн мөнгө угаах гэмт хэрэгтэй тэмцэл явуулдаг бас нэгэн олон улсын байгууллага бол “Эгмонт” группын Олон улсын санхүүгийн тагнуулын алба юм. “Эгмонт-групп” нь анх 1995 оны 6-р сарын 9-нд Брюсселийн “Эгмонт-Аренбэг” ордонд “Эгмонт групп” хэмээн албан бусаар нэрийдэх болсон уулзалт хийснээр байгуулагдаж үйл ажиллагаа нь эхэлжээ. Эгмонт групп нь 1997 оны 6-р сарын 23-24-ний хооронд “Мадрид” хотноо уулзалт зохион байгуулж, мөнгө угаах гэмт хэрэгтэй тэмцэхэд үр дүнтэй нөлөө үзүүлэх хэрэгсэл санхүүгийн тагнуулын албатай байна гэж тодорхойлон “Эгмонт группын гишүүд”-ийг бүрдүүлэн Ром хотноо 1996 оны 11-р сард дахин хуралдан дэлхий нийтээр засгийн газрын хүрээнд санхүүгийн тагнуулын байгууллагыг бий болгох талаар харилцан тохиролцсон байна.⁹ Сэжиглэгдэж байгаа гэмт хэрэгтэй холбоотой үндэсний хууль тогтоомжоор зөвшөөрөгдсөн, санхүүгийн мэдээллийг хүлээн авах (зөвшөөрөгдсөн бол хүсэлт гаргах) дүгнэлт хийх эрх бүхий байгууллагуудад тарааж мэдээлэх асуудлыг эрхэлсэн үндэсний төв агентлагыг санхүүгийн тагнуулын байгууллага гэж нэрлэнэ гэсэн тодорхойлолттой санал нэг нотолсон байна.

“Эгмонт группын” санхүүгийн тагнуулын алба нь дараах асуудлыг нэн тэргүүний ач холбогдолтой гэж үзэн ажлын хэсэг болоод бусад хэлбэрээр авч хэрэгжүүлэхээр заасан байна. Үүнд:

- Дэлхий нийтээр засгийн газрын хүрээнд санхүүгийн тагнуулын байгууллагыг байгуулах,

- Хоёр талын тохиролцоо харилцан солилцоон дээр үндэслэн мэдээллийн солилцоог идэвхжүүлэх,

- Дэс дараатай семинар зохион байгуулах, мэргэжилтэн солилцох хэлбэрээр бүсийн хэмжээнд сургалтыг үргэлжлүүлэх,

- Мэдээлэл солилцох хэлбэрийг хөгжүүлэх,

- Эгмонт группын болоод группээс зөвшөөрөгдсөн олон нийтэд таниулан сурталчлах мэдээллийг бий болгох,

- Бүс нутгийн улсуудад бололцоотой практик туслалцаа үзүүлж зохицуулах.

Эдгээр байгууллагууд байгуулагдсанаараа мөнгө угаахтай тэмцэх бүс нутгийн хүчин чармайлтыг нэгтгэх, форум зохион байгуулсны үр дүнд:

- Бүс нутгийн асуудлыг авч хэлэлцэн туршлага солилцох,

- Мэдээлэл солилцох замаар мөнгө угаах гэмт хэргийн улмаас учруулсан хор уршгийг арилгах талаар судалгаа, шинжилгээ явуулах,

- Хууль бус орлогын асуудлыг шийдвэрлэх, бүс нутаг дахь гэмт хэргийн нөхцөл байдлыг судлан анхааралдаа авах,

- Мөнгө угаах гэмт хэрэгтэй тэмцэх олон улсын стандартыг бүс нутагт нэвтрүүлэх явдлыг дэмжих,

- Мөнгө угаах гэмт хэрэгтэй тэмцэх олон улсын шинжтэй арга хэмжээнүүдийг хэрэгжүүлэхдээ бүс нутгийн онцлогыг харгалзах,

- Эрх зүйн харилцан туслалцах илүү үр ашигтай ажиллагаа зэрэг мөнгө угаах гэмт хэрэгтэй тэмцэх арга хэмжээнүүд хэрэгжүүлэхийг дэмжих.¹⁰

⁹ “Эгмонт группын Санхүүгийн тагнуулын албаны үйл ажиллагааны тайлбар” Монгол банк, УБ., 2000

¹⁰ Г.Арсланхуяг. Мөнгө угаах гэмт хэрэгтэй хийх тэмцлийн эрүүгийн эрх зүй, криминологийн асуудал. УБ., 2006. Магистрийн дипломын ажил. 8-9 дэх тал

Эдгээр ажлуудын үр дүнд өнөөдөр Эгмонтын гишүүн орнууд доорх албадыг байгуулан хамтран ажиллаж байна. Үүнд:

Аруба Мот Аруба, Австрали АУСТРАС, Австри ЭДОК-Мэлдэстэлэ, Бельги СТИФ-СФИ, Бермуда Санхүүгийн мөрдөх алба, Болив Санхүүгийн мөрдөх алба, Бразил СОАФ, Британы Виржин арал Тайлагнах алба-Санхүүгийн Инспектрот, Болгар Санхүүгийн тагнуулын хороо, Чил СДИ, Колуб ЮИАФ, Коста Рика СИСАД ЮАФ, Хорват Санхүүгийн цагдаа, Сири Мөнгө угаахтай тэмцэх алба, Чехийн БНУ Санхүүгийн судалгааны алба, Дани СОК, Доминаканий БНУ ЮИФ, Эстоны БНУ мөнгө угаах талаарх мэдээллийн алба, Финлянд Санхүүгийн цагдаа, Франц ТРАКФИН, Грек 2331/1995 хуулийн 7-р зүйлийн хороо, Гюрнси Гааль цагдаагийн хамтарсан санхүүгийн алба, Хонг Конг Санхүүгийн хамтарсан тагнуул. Унгар ОРФК, Исландын БНУ, Ирландын БНУ залиланг мөрдөх товчоо. Исле ов ман ФЮИ, Итали ФИС, Япон ЖАФИО, Жерси Гааль, цагдаагийн хамтарсан санхүүгийн алба, Латив, Литив, Люксембург Мөнгө угаахтай тэмцэх алба, Мексик ЮИФ, Монако СИССФИН, Голланд МОТ, НЛ Антилс МОТ, Шинэ Зеланд Цагдаагийн санхүүгийн алба, Норвега ОКОРИМ, Панама Санхүүгийн судалгааны алба, Парагвай Санхүүгийн судалгааны алба, Португал Мөрдөх товчоо, Румын Мөнгө угаахын эсрэг тэмцэх үндэсний төв, Словак ЮНП, Славян ЮППД, Испани СЭПБЛАЗ, Швед санхүүгийн цагдаа, Швецари мөнгө угаалтын талаарх тайлагнах алба, Тайван мөнгө угаахаас сэргийлэх төв, Турк МСК, Нэгдсэн вант Улс ЭКЮ, Венусвель ЮНИФ, АНУ ФИНСЭН буюу Санхүүгийн мэдээллийн сүлжээнд гэмт хэрэгтэй тэмцэх газар¹¹ зэргийг нэрлэж болно.

Энэ байгууллагыг санхүүгийн мэдээллийн албанаас ялган ойлгох хэрэгтэй. Тагнуулын алба нь улс орнуудын хэмжээнд холбооны буюу группын орнуудын тагнуулын байгууллагуудтай хамтран ажилладаг бол санхүүгийн мэдээллийн алба санхүүгийн гүйлгээнд хяналт шалгалт, үнэлгээ дүгнэлт өгч ажилладагаараа ялгаатай. Гэхдээ санхүүгийн мэдээллийн алба, санхүүгийн тагнуулын байгууллага хоёул санхүүгийн гүйлгээг задлан шинжилж сэжигтэй мэдээллийг шүүх цагдаа, прокурор гэсэн хууль хяналтын байгууллагатай хамтрах замаар мөнгө угаах гэмт хэрэгтэй хамтран тэмцдэг.

Манай бүс нутагт энэ чиглэлээр байгуулагдан үйл ажиллагаа явуулж байгаа байгууллага нь мөнгө угаахын эсрэг “Ази-Номхон далайн групп” (APG) юм. Ази-Номхон далайн бүс нутагт мөнгө угаах асуудал мөн л анхаарал татах хэмжээнд хүрээд байгаа билээ. 1997 онд Бангкок хотноо явагдсан мөнгө угаах үзэгдлийн талаар Ази-Номхон далайн Симпозиумын үеэр мөнгө угаахтай тэмцэх “Asia Pacific Group on Money laundering” буюу Ази-Номхон далайн групп гэдэг “APG” байгууллагыг байгуулсан юм.¹² Мөнгө угаахтай тэмцэх Ази Номхон далайн 26 гишүүн, 13 ажиллагч оронтой ажиглагчийн нэг нь Монгол Улс.¹³

Энэхүү групп байгуулагдсан нь Ази-номхон далайн бүс нутагт нөлөөлж буй мөнгө угаах асуудал нь олон улсын хэмжээний асуудал болж байгааг, мөн бүс нутгийн улс орнууд мөнгө угаахтай тэмцэхэд хамтран ажиллах шаардлагтайг харуулсан байна. APG-ын албан ёсны анхны хуралдаан нь 1998 оны 3-р сард Токио хотноо болж, 25 улсын хууль тогтоох байгууллагууд, олон улсын 7 байгууллагаас төлөөлөгчид оролцож, Ази номхон далайн бүс нутаг дахь мөнгө угаах явдлын эсрэг үр ашигтай бодлого боловсруулахад чиглэсэн хэд хэдэн бичиг баримт, дүрэм гаргасан болно.¹⁴

Энэхүү дүрмээрээ мөнгө угаахын эсрэг үр дүнтэй тэмцэх хүрээ, орчинг бүрдүүлэхийн тулд “FATF”-аас санал болгосон 40 зөвлөмжийг үндэслэн “APG”-ийн ажлын хэсэг тус бүс нутагт үйл ажиллагаандаа баримтлах зарчим, арга хэмжээний талаар баримт бичгийг боловсруулж гаргажээ.

Энэ бүс нутагт мөнгө угаах талаар мэдээллийн эх сурвалж харьцангуй бага байдаг. Зарим улс орнуудад мөнгө угаахын эсрэг өөрийн гэсэн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж байхад бусад оронд зөвхөн эхлэлийн төдий байна. Өмнөд Ази мөнгө угаах талаар энэ бүсэд тэргүүлж байдаг. Энэ бүсэд олон улсын нилээд олон банкууд байрладаг бөгөөд Афганистан, Иранаас хар тамхийг барууны орнууд руу, Мьянмар, Тайланд, Лаосынхыг зүүн зүг рүү тээвэрлэдэг. Ази-Номхон далайн бүс нутагт Оросын зохион байгуулалттай гэмт хэргийн бүлгүүдтэй холбоотой санхүүгийн үйл ажиллагаанууд Баруун “Самао”, “Наури”, “Вануати” болон “Коок” арлууд дээр хийгддэг. Уг бүсийн мөнгө угаах эх үүсвэр

¹¹ Эгмонт группын Санхүүгийн Тагнуулын албаны үйл ажиллагааны тайлбар. Монгол банк, УБ., 2000

¹²Клаус Коттке. “Грязные деньги” М., 1998

¹³Өнөөдөр сонин. 2004. “Банк бус санхүүгийн байгууллагуудаар дамжиж мөнгө угаагддаг” нийтлэл

¹⁴Peter Lilley, “DIRTY DEALING” London., 2000., 12-р тал

хөрөнгө нь хууль бусаар хүн болон хар тамхи тээвэрлэх, мөрийтэй тоглоом болон зохион байгуулалттай гэмт хэргээс олсон орлого байдаг.¹⁵

Төв ба Зүүн Европын бүс нутагт мөнгө угаах хөрөнгийн эх үүсвэр нь хууль бусаар хийсэн гэрээ хэлцэл, хувьчлалын луйвар, байгалийн түүхий эд, бусад бараа таваарын арилжаа байдаг. Аж ахуйн нэгжүүд байгуулсан гэрээ хэлэлцээр зөрчих замаар хөрөнгөждөг. Хүүхэд хулгайлах, зэвсгийн наймаа, хүн барьцаалах, авилга, татвараас зайлсхийх зэрэг гэмт хэрэг тогтвортой гардаг.¹⁶

Хуучны ЗХУ-ын нутаг дэвсгэр дээр ажилладаг зохион байгуулалттай гэмт хэрэгтэн, бүлэглэлүүд анхаарал маш ихээр татаж байдаг. Франц болон Газар дундын тэнгис орчимд үл хөдлөх хөрөнгө их хэмжээгээр худалдан авдаг. Хөрөнгө оруулалтаа ихэвчлэн Чанел, Гибралтар болон Карибийн арлуудаар дамжуулан хийдэг байна. Зүүн Европын банк болон аж ахуйн нэгжүүд эдгээр бүлэглэлүүдийн ашиг сонирхлын үүднээс үйл ажиллагаагаа явуулдаг байж болзошгүй.¹⁷ Уг бүс нутагт их хэмжээний валют хөрвүүлэх явдал энгийн үзэгдэл, түүнийг хянах шалгах механизм байдаггүй байна. Болгар, Эстони, Латви, Литва ба Румин гэх мэт орнуудын мөнгө угаахтай тэмцэх ажил нь эхлэлийн шатандаа байна.¹⁸

Мөнгө угаах гэмт хэрэгтэй хийх тэмцлийг боловсронгуй болгосноор сүүлийн жилүүдэд эрчимжиж энэхүү эргэлдэж буй олон зуун тэрбум доллараас хууль хяналтын байгууллагууд үе үехэн хэдэн зуун сая долларыг илрүүлдэг байна. Өнгөрсөн 10 жилийн дотор зуун сая доллараас дээш хэмжээний мөнгө угаалтыг 4 удаа илрүүлжээ. 1992 онд АНУ-ын Хар тамхитай тэмцэх зөвлөл Колумбийн хар тамхины “Кали” гэх, картелийн эсрэг “Ногоон мөс Динеро” гэдэг мөнгө угаалтыг илрүүлэх хоёр ажиллагаа явуулжээ. Ажиллагааны дүнд 130 сая бэлэн мөнгө, доллор, 10 тонн кокаин, 12 тонн героин хураан авсан аж.¹⁹

2002 онд Колумбын хар тамхины хаад мөн нэг хүчтэй цохилт амсчээ. Энэ нь “Касабланка” ажиллагааны үеэр АНУ-ын хууль хяналтын байгууллагууд 150 сая доллар, 2 тонн кокаин, 4 тонн марихуан хураасан ба хар тамхины хаадын мөнгө угаалтын ажиллагаа хэрхэн хялбар явагддаг нь илэрсэн юм.²⁰ Мөнгө угаагчид эхлээд хар тамхинаас олсон бэлэн мөнгийг тусгай зарлагууд Колумбаас Лос Анжелс дахь дансанд тушааж тэндээс мөнгө нь Мексикийн банкууд руу шилждэг. Энд банкны ажилтнууд мөнгийг угаахад туслаад эргээд Лос Анжелс руу шилжүүлдэг байжээ.

Ажиллагааны үеэр тэдгээр банкны 22 төлөөлөгч баригдсан юм. Гэвч мөнгө угаагчидтай тэмцэгчид гэмт хэргийн өртөнцийн жилийн эргэлтийн аравны нэгд ч хүрэхгүй хөрөнгийг хураан авдаг нь тэмцэл төдийлөн үр дүнд хүрэхгүй байгааг харуулж байна.²¹

Олон Улсын Валютын Сан, Дэлхийн банк болон АНУ-ын төрийн департаментын гаргасан тооцоогоор дэлхий дээр угаагдаж байгаа мөнгөний хэмжээ дэлхийн дотоодын нийт бүтээгдэхүүний 2-4 хувьтай тэнцдэг, мөнгөн дүн нь 590-1500 тэрбум ам.долларт хүрсэн гэсэн тооцоо байна. Эл 590 тэрбум ам доллар гэдэг нь Испанийн ДНБ-ний хэмжээтэй тэнцүү байгаа юм.²²

2003 оны байдлаар Чехийн ҮНБ-ний 10% далд эдийн засгийн хүрээнд эргэлдэж байсан (Horspordarske Noviny), жил бүр Мексикээс 30 тэрбум ам доллар хар тамхи АНУ-д хүрдэг (Chicago tribune), жил бүр Польшид 2 тэрбум орчим ам доллар угаадаг (National bank report), Орос Улсад сүүдрийн эдийн засгийн эзлэх хувь 25-50 хувь (TACIS), Оросын Дотоод хэргийн яам болон Эдийн засгийн яамны тооцоогоор сүүлийн 5 жилд 50-250 ам доллар хууль бусаар барууны банкуудад шилжсэн (Interfax News Agency), Швейцарт жил тутам 500 тэрбум ам доллар угаагддаг (Swiss Finance Ministry), Белорасуын ҮНБ-ий 30 хувьтай тэнцэх мөнгө тэнд угаагддаг (European Humanities University), Колумбад 2,7 тэрбум ам доллар угаагддаг (BBC Monitoring Service), АНУ-ын далд эдийн засаг ҮНБ-ий 7-10 хувьтай тэнцүү (Sunday Telegraph), дэлхийд үйлдвэрлэсэн нийт бүтээгдэхүүний үнийн 2-5 хувь буюу 1-3 тэрбум ам.доллартой тэнцүү мөнгө угаагддаг (Dow Jones News) гэх

¹⁵ Г.Арсланхуяг. Мөнгө угаах гэмт хэргийн олон улсын нөхцөл байдал ба эрүүгийн эрх зүйн шинж. Магистрын дипломын ажил. 2007. УБ., 12 дахь тал

¹⁶ Peter Lilley. “DIRTY DEALING” London., 2000., 12-р тал

¹⁷ Клаус Коттке. “Грязные деньги” М., 1998., 102-р тал

¹⁸ Право. “Отмывание денег и выявление доходов от преступной деятельности” М., 1997.

¹⁹ Х.Х.Карнер. Э.Дах. “Отмывание денег” М., 1996

²⁰ Peter Lilley. “DIRTY DEALING” London., 2000., 12-р тал

²¹ В.А.Никулин Отмывание Грязных денег уголовно-правовая характеристика и проблемы соучастия. М.2001

²² “Мөнгө угаах үйл ажиллагааны тухай танилцуулга” Монгол банк., УБ., 2004.

мэтээр дэлхийн хэвлэлүүдэд мэдээлэгдэж байснаас үзэхэд бохир мөнгөний угаалтын цар хүрээ мэдрэгдэнэ.²³

Сүүлийн 10 жилд буюу 2002-2012 онуудад энэ байдалд дүгнэлт хийж, улмаар дэлхий нийтээрээ мөнгө угаах гэмт хэрэгтэй тэмцэх улс орнуудын хууль сахиулах болон санхүүгийн байгууллагын хамтын ажиллагаа зохион байгуулах, мөнгө угааж болох сонирхлын хүрээг олж тогтоох, тандан судлах, мөнгө угаах ажиллагааны тухай дэлхийн хэмжээний мэдээллийн бааз үүсгэх, угааж байгаа мөнгөний урсгал зэргийг тогтоох талаар нэлээд судалгааны ажил явуулсан билээ.

НҮБ, “Олон улсын зохицуулалтын банк” зэрэг олон улсын байгууллага 1980 оноос мөнгө угаах гэмт хэрэгт анхааралаа хандуулж хүний нийгэм дэх хүмүүнлэг бус зүйлсийг устгах, санхүүгийн гэмт хэрэгтэй тэмцэх үүднээс 1988 оны 12-р сарын 19-нд Вена хотноо “Хар тамхи, сэтгэцэд нөлөөлөх бодисын хууль бус эргэлттэй тэмцэх тухай” олон улсын конвенцийг Вена хотноо баталсан юм. Энэ конвенцод мөнгө угаахыг зөвхөн хар тамхи, мансууруулах бодисыг худалдаалах замаар олсон мөнгийг эргэлтэд оруулах гэж үзсэн байна.²⁴

1999 онд “НҮБ”-ын Вена дахь салбарт “Хар тамхины хяналт ба гэмт хэрэгтэй тэмцэх газрыг байгуулсан” байна. Энэ газар нь хар тамхины эсрэг төсөл, олон улсын зохион байгуулалттай гэмт хэрэг, хүний наймаа, санхүүгийн болон мөнгө угаах гэмт хэргүүдтэй тэмцэхэд анхаарлаа хандуулдаг. Мөн онд Базелийн конвенцод банкны талаар авч заасан. Манай улс 2001 оны 1-р сарын 5-ны өдөр энэ конвенцод нэгдэн орсон.²⁵ 1990 оны 11-р сарын 8-нд Страсбург хотноо Европын Холбооноос “Гэмт хэргээс олсон орлогыг илрүүлэх, олсон орлогыг хураах тухай” конвенцийг баталсан бөгөөд энэ конвенцод мөнгө угаах гэсэн ойлголтыг дэлгэрүүлж хар тамхи, мансууруулах бодисын наймаа төдийгүй бусад гэмт үйлдлийн замаар олсон орлогыг мөнгө угаах гэмт хэрэг гэж үзсэн.²⁶

²³ Зууны мэдээ, 2004., 3., 19., №63., Мөнгө угаах гэж юу вэ? нийтлэл. Л.Баттогтох

²⁴ “Олон улсын санхүүгийн гэмт хэргийн эсрэг IV хурлын тухай” материал., Монгол банк., УБ., 2004

²⁵ Олон улсын санхүүгийн гэмт хэргийн эсрэг IV хурлын тухай” материал., Монгол банк., УБ., 2004

²⁶ Л.Мөнхтуяа “Олон улсын эрүүгийн эрх зүйн тулгамдсан асуудал” УБ., 2000